

ANMELDELSE

Kari Melbys biografi om Gina Krog gir et rikt og mangefasettert bilde av en radikal ideolog.

Krog i helfigur

De siste åra er det skrevet flere gode biografier om den tidlige kvinnekampens pionerer, blant dem er Katti Anker Møller, Ragna Nielsen, Betzy Kjelsberg, Fredrikke Marie Qvam og Gina Krog. Nylig utkom ei ny bok om den siste av dem, som tar sikte på å utfylle de framstillingene som tidligere er gitt av hennes liv. Forfatter er Kari Melby, professor emeritus ved Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, som i nærmere 50 år har levert viktig forskning i et kjønns-historisk perspektiv. Underveis har hun lagt ut mange tråder om Gina Krog, som nå er vevd sammen til et velillustret storverk. Mye er naturlig nok kjent, men hun har også saumfart nytt kildemateriale for å kaste lys over både offentlig virksomhet og private forhold. Hun har også som et uttalt mål å utfordre det hun mener er et ukritisk bilde, ikke minst ved å vise til konflikter med venner og kampfeller både på det politiske og det personlige plan.

SAKPROSA
Gina Krog. En biografi
Kari Melby
Orkana
Akademisk,
2025, 479
sider

La det være sagt med en gang: Krogs historiske betydning blir ikke mindre gjennom flere nyanser og påminning om det var mange som var med på å løfte i flokk. Hovedinnholdet i boka er fortsatt den detaljerte gjennomgangen av hennes utstrakte og nesten ufattelige aktivitet fra inngangen av 1880-tallet til hun døde i 1916. Ikke minst møter vi henne som forfatter, foredragsholder, avisredaktør og aldri hvilende agitator på reiser landet rundt, der hun med store kunnskaper, polemisk skarphet og personlig mot gikk rett i strupen på politikere, presteskap og akademikere som voktet sitt mannlige revir. I 1884 var hun den første kvinnen som sto på talerstolen i det mannlige Studentersamfundet, og samme år leverte hun en innflytelsesrik oversikt over «kvinnespørsmålet» i *Nyt Tidsskrift*. Ikke lenge etter grunnla hun det kvinnepolitiske kampskriftet *Nylænde*, som under hennes faste hånd kom ut hver 14. dag i nesten 30 år. Bladet var også en plattform for Krog som betydningsfull litteraturkritiker, og fram mot krigsutbruddet i 1914 sto fredssaka høyt på dagsordenen.

Inkluderende organisasjonsledelse var ikke Krogs sterkeste side, men vi følger henne inn i stemmerettsforeninger skrittvis fram mot seieren i 1913 og – ikke minst – i Norske Kvinners Nasjonalråd, der hun var frontfigur fra starten i 1904 fram til sin død. Det sier mye om hennes framskutte posisjon at hun blei den første kvinnen som fikk begravelse på statens bekostning. Melby går også grundig til verks når hun viser hvordan Krog med sine kunnskaper, språkerfardigheter og myndige opptreden fikk en prominent plass i de internasjonale kvinnettverkene som vokste fram på denne tida. Hun trivdes godt på de store konferansene.

Biografier er på sitt beste når de klarer å forene et aktørperspektiv med innsikt

FOTO: EVIND ENGER NASJONALBIBLIOTEKET

PIONER: Gina Krog var frontfigur i Norske Kvinners Nasjonalråd fra 1904 fram til sin død i 1916.

i de overordnede strukturene i ei tid som både åpnet og stengte dører for kvinner. Når det er naturlig for Melby å ramme inn kvinnekampen i en større samfunnsstrid, er det også fordi Krog var en aktiv deltaker i venstrebevegelsens kamp for demokrati og nasjonal sjølstendighet uten å la seg kue av partiljalitet. Mer enn de fleste med borgerlig eller embetsmannsbakgrunn var hun dessuten opptatt av den gryende arbeiderbevegelsens frammarsj og arbeiderkvinnens doble undertrykking både i kraft og kjønn og klasse. Hun visste godt at kvinner i ulike samfunnslag ofte møttes som herskap og tjenerskap.

Melbye har som et uttalt mål å utfordre det hun mener er et ukritisk bilde.

Sjøl om vi presenteres for en prinsippfast og stridslysten Gina Krog, viser forfatteren også fram rikelige doser av tvisyn, motsetninger og taktisk kompromissvilje. Vi ser det ikke minst i motstanden hennes mot ekteskapstvung, uten at hun nedvurderer ekteskapet som en grunnvoll i samfunnet. Som prestedatter forener hun egen religiositet med nådeløs kritikk av det kristenkonserervative krav om kvinners underdanighet og bibelske plikt til å gifte seg. Samtidig som hun lever ugift og lenge lar seg forsørge av sin mer velstående advokatbror, argumenterer hun sterkt for kvinners økonomiske uavhengighet gjennom arbeid utafor hjemmet. I stridsspørsmål som seksualmoral og kvinners rett til å bestemme over egen kropp, er hun svært tilbakeholden for ikke å skape splid innad i

egne rekker. Hun hørte utvilsomt hjemme blant de mest radikale feministene, men opptrådte også varsomt for å unngå hets og latterliggjøring fra motstandere.

Melbye har et uttalt ønske om å løfte fram mindre akterverdige sider ved Gina Krogs karakter, og mer enn i annen litteratur bruker hun venners og kampfellers private brev for å vise fram autoritær lederstil, egenrådig oppførsel og manglende vilje til å lytte. Det er det all grunn til å ta på alvor, sjøl om det står i kontrast til den hyllest og beundring de samme personer ga uttrykk for i andre sammenhenger. Kanskje er heller ikke deres motiver for å uttrykke misnøye alltid de edleste. I tillegg kan det jo også handle om kamouflert politisk uenighet, uoverensstemmelser innad i familien eller misunnelse fordi Krog fikk så mye oppmerksomhet.

Etter mitt syn er det bokas største fortjeneste at vi kommer så tett inn på Krogs rolle som tenker og ideolog, der viktige innslag er det som omtales som ny kvinnelighet og kvinners samfunnsreformerende og normgivende kraft. Det innebærer «åndelig kultivering» gjennom bevisstgjøring og mot til egen identitet. Dette supplerer bildet av utadventd virksomhet og kamp mot motvillige menn, og er med på å gjøre dette til en helstøpt biografi som forteller mye om denne brytningstida i norsk historie og kvinnekamp.

Men hvordan i all verden klarer forfatter og forlag å levere fra seg et omfangsrikt verk med et rikt persongalleri uten et navnerregister?

Tore Linné Eriksen
bokmagasinet@klassekampen.no